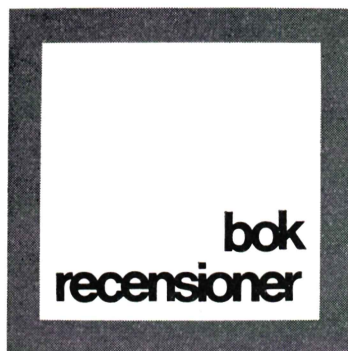

Skyddad sysselsättning — debet och kredit

IVAR HORNEMANN MØLLER:

Beskyttet Beskaeftigelse, fordele og ulemper.

Socialforskningsinstituttets publikationer 30. I kommission hos Teknisk Forlag, Köpenhamn, 76 sid.

Det är odiskutabelt att ekonomisk medvetenhet är nödvändig för många som är engagerade i vårdarbete, inte endast för politiker och administratörer. Detta står ej i motsättning till ett starkt hävdande av de humanitära aspekterna. Utredningar av det slag som här lagts fram från Socialforskningsinstitutet i Köpenhamn är därför angelägna. Den utfördes ursprungligen på anmodan av OECD, som därefter utgivit den under titeln "Work or Support". Den danska rapporten är mera lättillgänglig och inriktad på aktuella praktiska problem.

Det framhålles som något nödvändigt att den ekonomiska bedömningen blir adekvat och allsidig och ej rör sig inom den snäva ram som en konventionell driftsbokföring kan bilda. Begreppet cost-benefit-analys presenteras och utredes klart och noggrant. Väsentligast är att ta hänsyn till samhällets totala vinster i form av minskade socialutgifter, ökade skatteintäkter o.s.v. Svårigheterna är större när det gäller att bedö-

ma vinsterna än att uppskatta utgifterna.

De praktiska försöken att skaffa fram cost-benefit-analyser från skyddade verksamheter i olika länder, visar hur svårt det är att få fram pålitligt material. Med reservation framlägges emellertid några illustrerande exempel från Danmark, Holland, Väst-Tyskland, England, Sverige och U.S.A. I samband därmed får man även en kortfattad redogörelse för de former av skyddad verksamhet som finns i dessa länder.

Som komplettering till dessa rent ekonomiska analyser ges också en kortfattad översyn över de humanitära faktorerna. Dessa definieras såsom sådana vinster respektive nackdelar som ej kan uppskattas i pengar. Man får klart för sig att inga värderingar, bedömningar eller planeringar kan ske utan både en ekonomisk analys av cost-benefit-typ och en insiktsfull och grundlig genomgång av de möjliga humanitära vinsterna.

Som en avslutning uppställs några hypoteser över vilka kategorier av handikappade som kan beräknas dra den största nyttan av skyddat arbete. Enligt anmälares mening är dessa hypoteser alltför teoretiskt och ensidigt uppställda, utgående från de rollförväntningar som samhället i allmänhet ställer på individerna. Man kan tycka att redan på detta hypotesstadium borde man ha tagit hänsyn till att handikappet som sådant, kanske särskilt ett psykiskt, bör kunna inverka på individens upplevelse av samhällets rollförväntningar. De uppställda hypoteserna ter sig därför ganska tveksamma.

I sin helhet ger boken dock med klarhet och reda en analys och orientering som är av värde, ej enbart för utredare och planerare utan för envar som är verksam på området. Därtill bidrar även värdefulla litteraturanvisningar.

K.-G. Rignér

Litteraturservice för området handikapp och rehabilitering

Bibliotekarie Gösta Berggren har utgivit en förteckning över böcker, tidskriftsartiklar: *Handikapp och rehabilitering*, Bibliotekstjänst i Lund 1968.

Avsikten har varit, att i första hand ge en förteckning av aktuella svenska böcker och tidskriftsartiklar om handikapp och rehabilitering. Bakre gränsen har satts vid tryckåret 1960, "utom i fall där senare bibliografiska översikter av fackmän upptar skriften och därigenom anger att den fortfarande äger aktualitet". Ett fåtal danska och norska böcker och artiklar finns också med.

Det är ett stort och värdefullt arbete som här utförts, som jag tror kommer att vara till glädje för alla dem som arbetar inom olika fält av rehabiliteringsvård. Man kan alltid diskutera vilka artiklar resp. böcker som skall tagas med och det är ju självfallet, att man här och var önskat viss komplettering.

Det är att hoppas, att arbetet fortsätter i enlighet med de uppdragna linjerna. Man skulle då önska, att förteckningarna något mer speglade hela den nordiska litteraturen inom området.

Olle Höök

Att förstå narkomani

är titeln på en bok av den amerikanske prästmannen *Tommie L. Duncan* (Diakonistyrelsens förlag, Stockholm 1967. 196 sid., pris 23: 50).

Duncan har under lång tid arbetat som sjukhuspräst vid det federala narkomansjukhuset i Fort Worth, men det är ändå med en viss skepsis man tar itu med en bok av en prästman i denna ytterligt intrikata fråga med tyngdpunkt inom psykiatri och socialmedicin.

De inledande sidorna om "Hur narkotika verkar" tycks besanna de intuitiva farhågorna: avsnittet är synnerligen magert och därtill behäftat med åtskilliga grova felaktigheter. En svensk "fackgranskning" har utförts av en lekman, vilket medfört att dessa brister inte korrigerats. Översättningen däremot är välgjord.

Så snart Duncan kommer över de stapplande inledningskapitlen och börjar redogöra för egna erfarenheter och iakttagelser får boken en helt annan karaktär och resning. Duncan har blivit väl förtrogen med många av de viktigaste dragen i narkomanernas kliniska bild, och bokens styrka ligger just i de många konkreta fallbeskrivningarna; tyvärr har de ofta blivit alltför beskurna eller fragmentariska, men de bär alla omisskänligt autenticitetens prägel. En stor brist vid svenskt bruk är att boken uteslutande beskriver yttringar vid den hos oss ännu ovanliga opiatnarkomanin, medan drogproblem av vår typ — missbruk av centralstimulantia — inte beskrivs närmare. Många av de generaliseringar författaren gör täcker därför inte den svenska problematiken.

Duncan är vidsynt och förstående, och hans bok är förvånansvärt fri från pastorala utläggningar och betraktelser. Om man beaktar den snäva avgränsningen till opiatmissbruket och bristerna på det teoretiska planet har boken mycket att ge av praktiska erfarenheter, även för den läkare som själv inte har haft så stora erfarenheter av narkomanernas fantastiska duperingsförmåga och deras som regel mångbottnade behandlingsmotivation. Just dessa grundläggande drag i sjukdomsbilden är alltför dåligt kända bland både läkare och allmänhet. Även specialisten hittar åtskilliga korn i boken.

Nils Bejerot

Klassiker om självmord klåfingrigt behandlad

ERWIN STENGEL

Att förstå självmordet socialt och psykologiskt. Bokförlaget Verbum 1968. Pris 23:—

På bokförlaget Verbum — f.d. Diakonistyrelsens förlag — har utkommit en bok med titeln: "att förstå självmordet socialt och psykologiskt". Den ingår i förlagets serie Att förstå..., där man tidigare publicerat böcker om att förstå narkomani och att förstå epilepsi. Den aktuella boken om självmord är en översättning av en engelsk originalupplaga, som kommit såsom penguinbok. Den är författad av den österrikisk-engelske psykiatern Erwin Stengel, överläkare vid psykiatriska kliniken i Sheffield. Boken utkom 1964 och skall under hösten 1968 utkomma i ny och delvis omarbetad upplaga. Originallets engelska titel är "Suicide and Attempted Suicide", en titel som väl täcker innehållet i boken. Att på sätt som skett förändra titeln på den svenska översättningen förefaller tungt, onödigt och klåfingrigt.

Författaren Erwin Stengel har i sin forskning på ett övertygande sätt visat att den population, som begår självmord i flera avgörande avseenden skiljer sig från den population, som gör självmordsförsök. Genom dessa forskningsrön har Stengel starkt ökat förståelsen för självmordshandlingarnas sociala innebörd och inneboende psykodynamik. Stengel är en av suicidforskningens portalfigurer. Den föreliggande boken är en god illustration till detta.

Boken är — efter en kort inledning i vilken problemets globala karaktär skisseras — indelad i tre stora avsnitt. I det första avsnittet behandlas självmordet, d.v.s. den självdestruktiva handling som leder till döden. I ett väldokumenterat kapitel ges en översikt över självmordsstatistiken och

vilka faktorer, som vi med våra nuvarande kunskaper kan säga influerar på statistiken och dess tillförlitlighet. Här behandlas olika självmordsmetoder och den signifikans de kan ha i olika sammanhang, här refereras i stora och översiktliga drag olika skolors uppfattning om motiv och orsaker till självmord och här talas i ett avsnitt om självmordets relation till olika psykiska sjukdomar och abnormtillstånd.

Ett utomordentligt intressant kapitel handlar om samhällets attityder till självmord. Här upplever man intensivt författarens omfattande kunskaper inom ett brett fält av humaniora och beteendevetenskaper. I den svenska översättningen har gjorts ett redaktionellt tillägg om de statliga myndigheterna och kyrkans inställning till självmord i Sverige. Detta avsnitt är rent historiskt och säger ingenting om dagens inställning till de berörda frågorna.

I andra delen av boken tar författaren upp självmordsförsöket, som han skildrar såsom något till sin art och grad skilt från självmordet. I detta avsnitt påvisas i lätfattlig och översiktlig form hur självmordsförsöket måste betraktas såsom ett beteende med bestämda sociala och psykologiskt-psykiatriska orsaker och effekter på omgivningen. Han talar om suicidförsöket såsom ett individens försök att återknyta till samhället i underförstådd polemik mot andra skolor, som anser att självmord och självmordsförsök är principiellt samma sorts beteende och att bägge är ett uttryck för den depressiva människans frånvändhet och isolering från samhället och dess kontaktytor. Stengels positiva syn öppnar terapeutiska aspekter och möjligheter, som tidigare betraktades såsom otänkbara.

I sista avsnittet av boken tar författaren upp självmordshandlingarnas (d.v.s. både självmord

och självmordsförsök) psykodynamik och de därav följande möjligheterna till förebyggande arbete. I detta avsnitt har tillagts 2 sidor om "telefonjoursjälavård i Sverige", författat av Erik Frizell.

I slutet av boken finns en studieplan, utarbetad för studiegrupper, "som rekryterar sina medlemmar bland personer med intresse att göra en människovårda-
ndes insats utanför sitt egentliga yrkesarbete, inom diakonin eller som präster i telefonjouren." Denna studieplan motiverar väl troligen också att boken på titelbladet anges vara "godkänd" av Sveriges Kyrkliga Studieförbunds rektor" för cirkelverksamhet i psykologi.

Den svenska upplagan har försetts med ett förord av överläkare Hans Hartelius.

Det engelska originalarbetet tillhör suicidlitteraturens klassiker, en lättsmält, stimulerande och tankeväckande bok om ett av socialpsykiatriens stora problem. Den svenska översättningen gör inte rättvisa åt originalarbetet. Förlagets tilltag att göra tillägg med klar religiös och politisk syftning skämmer originalets klarhet och tankereda.

Ruth W. Ettlinger

Svensk lärobok i medicinsk genetik

HANS OLOF ÅKESSON:

Medicinsk genetik. Almqvist & Wiksell. 80 sid. Pris kr 32:—

"Och djuren parade sig vid köparna, och så blev djurens avföda strimmig, spräcklig och brokig." (1 Mos. 30:39)

Det är onekligen en avrundad i tid, rum och föreställningsvärld mellan den listige Jakobs uppfattning om egenskapers uppkomst och nedärvning och den moderna, naturvetenskapligt fottade, vars upprinnelse ligger i

Darwin's och Mendel's upptäckter.

Genetiken är en ung vetenskap, men den har redan givit upphov till en rad nya forskningsgrenar, såsom bakteriegenetik, biokemisk genetik, cytogenetik, farmakogenetik, immunogenetik och serologisk genetik. Särskilt det senaste decenniet har inneburit ett kraftigt stegrat intresse för humangenetiken och dess forskningsfält, vilket i icke ringa mån kan tillskrivas ett arbete av Albert Levan och hans forskargrupp i Lund. Jag avser härvid den nya metodik, som gjorde det möjligt att på ett bättre sätt än tidigare bestämma och studera människans kromosomer.

Den medicinska genetiken har emellertid fortfarande en ytterst blygsam ställning i medicinarens yrkesutbildning. Trots detta eller kanske snarare till följd härav har det känts som en allvarlig brist, att någon lärobok på svenska i medicinsk genetik icke har existerat. Denna brist har nu avhjälpats genom Hans Olof Åkessons lärobok i medicinsk genetik.

Det kan redan från början konstateras, att boken har blivit mycket bra. Dispositionen av ämnet är utmärkt, och Åkesson har också lyckats att få ett lagom omfång av boken. Han använder sig av ett ledigt språk, och illustrationerna är genomgående av hög klass. Författaren har också lagt sig möda om att vid beskrivningen av de olika typerna av arvsgång använda sig av exempel, som icke förefaller slitna och utnötta genom ett flitigt begagnande i utländsk lärobokslitteratur.

Åkesson har en bred teoretisk allmänbildning i botten av sin medicinareutbildning, vilket kan förklara, att han med lätthet har klarat av traditionellt svåra passager i en läroboksframställning av genetiken. Exempel härpå är kapitlet om genernas fördelning i befolkningen, där författaren med

ett minimalt användande av gymnasiematematik har gjort populationsgenetiken lättbegriplig.

Avsnitten om genernas kemiska natur och människans kromosomer måste betecknas som utförliga och intresseväckande, icke minst genom de rikliga och vackra illustrationerna.

Däremot finner den som är engagerad i den sociala aktuella debatten föga av intresse. Man har en känsla av att Åkesson ängsligt undviker att beröra allt, som kan vara av kontroversiell natur. Sålunda får man ingen föreställning om, att genetiken har några synpunkter som kan vara av intresse i debatterna t.ex. kring rasfrågorna, könsrollerna, orsakerna till brottslighet, begåvningsfördelningen i ett samhälle. Men den studerande ungdomen är icke benägen att väja undan för dessa problem.

Sture Rayner

Standardverk i hygien

LARS FRIBERG

HANS E. RONGE:

Hygien, Scandinavian University Books, 509 sid., pris kr. 84:—

Boken har utkommit i en något utökad och delvis omarbetad 2:dra upplaga. Den är enligt förordet i första hand avsedd som en lärobok för medicinare och veterinärer men skall även kunna användas av biologilärare, ingenjörer, hälsovårdsinspektörer och distriktsköterskor. Det betonas också att den skall kunna fungera som uppslagsbok i det praktiska hygienarbetet genom ett omfattande sakregister och en avdelning med tabellbilagor.

Både som uppslagsbok och som lärobok har den nya upplagan utomordentliga förtjänster. De flesta avsnitten fyller högt ställda krav ur pedagogisk och systematisk synvinkel utan att den veten-

skapliga dokumentationen efter-satts.

Nya och omarbetade kapitel om bl.a. biocider och luftföroreningar har gett boken läsvärda tillskott och ökat aktualiteten, vilken är svår att upprätthålla i en disciplin där utvecklingen går så snabbt.

Vissa avsnitt är fortfarande alltför traditionellt deskriptiva och utan pedagogisk finish. Litteraturförteckningarna är på flera ställen förlegade utan nya referenser sen föregående upplaga.

Miljövården arbetar i bakvattenet på omgivningshygienens framåtskridande. Effekten av många

till synes berömvärda framsteg har efterhand manifesterat sig som allvarliga rubbningar i den naturliga biotasen. För att hålla våra utsöndringar och föroreningar på anständigt avstånd från oss infekterar, förgiftar och förorenar var och en av oss dagligen flera hundra liter rent klart vatten som antingen vräkes direkt ut i våra renen övergödda vattendrag eller genomgår en högst ofullständig rening. Sopor omvandlas till luftföroreningar och näringsrikt avloppsslam tippas på havsbotten. Att förflytta eller omvandla en förorening till en annan har inte löst våra hygieniska problem. Den

framtida hanteringen av avfall och föroreningar måste i mycket större omfattning än som nu sker inlemmas i eller efterlikna naturens egna cykliska processer. De biologiska aspekterna har betonats otillräckligt i denna bok och det hade varit önskvärt med en efterskrift där hygien och miljövården setts ur ett mera biologiskt och globalt perspektiv. Detta skulle, i den i övrigt utmärkta boken, kunna engagera och entusiasmera läsaren för arbete och insatser i en värld som hotas av förgiftning och utarmning.

Jerker Nermark

Unna Er en hälsobringande vila på Mösseberg

Tel. Falköping 0515/100 46 för upplysningar
Vx. sanatoriet Falköping 0515/132 20

300 METER ÖVER HAVET

ligger kurorten MÖSSEBERG i Västergötland på bergets sydöstra sluttning, mycket vackert och vindskyddat. Moderna behandlingsresurser jämsides med behaglig komfort och vila. 9 håls golfbana (6 km.)

Patienter lidande av tuberkulos eller svårartad psykisk sjukdom kunna ej mottagas. Snabba direkta förbindelser med Stockholm 4,5 tim. Göteborg 1,5 tim.

Läkararvoden och kostnaderna för fysikalisk terapi ersättes till en del av sjukkassan.

Inga kurplats- eller inskrivningsavgifter.

Överläkare: Rune Wikström.

Modern medicinsk undersökningsavd. Alla brukliga badformer serveras. Individuell dietmat.

Begär prospekt

Nyhyttan

Kurort och enskilt sjukhem

Storslagen bergslagsnatur — utmärkta promenadvägar — hög och torr barrskogsluft — sjukgymnastik — massage — bad.

Överläkare: *Med. Dr G. Smårs.*

Behandling av invärtes sjukdomar, mag- och tarmsjukdomar, hjärt- och blodtryckssjukdomar, reumatiska åkommor. Konvalescens och rekreation. Prospekt och upplysningar genom rumsbeställningen. Tel. 0587/604 00

Postadress: Fack 65, JÄRNBOÅS.